

pest, Népszava, 1946 – Faragó László: *Egy árva tollal*. Budapest, Korszzerű Könyvtár, 1947.) Az írásai körüli vitákról bővebben l.: Faragó László: *A demokrácia kilátásai*. Budapest, 1998. Szerk. Jemnitz János és Székely Gábor.

50. KÁROLYI MIHÁLY BOLGÁR ELEKHEZ

(London, 1946. július 9.)

Kedves Bolgár,

Amennyiben nem kaptatok volna meg Prágából a Magyar Távirati Irodának beküldött hivatalos kommunikét, idemellékelten csatolom a másolatát.¹ A kommunikét Beneš elnök kabinetirodája adta ki.

Mondanom sem kell, hogy prágai tartózkodásom alatt kihangsúlyoztam látogatásom magánjellegét s így tárgyalásaim semmiben sem kötelezik a magyar kormányt. A látogatás így semmiféle konkrét eredménnyel nem járhatott, mégis az a tény, hogy újból meghívtak, azt mutatja, hogy elgondolásaim iránt érdeklődés nyilvánult meg, s ha azokat megfelelően átbeszéltük, a tárgyalásokat talán félhivatalos formában folytathatom. Ami a részleteket illeti, azokat, kb. négy hét múlva, Budapesten személyesen fogom előadni, mert hiszen amúgy is csak Budapestről mehetnék újra Prágába.

Nagyon kérek, hogy fentieket szíveskedj a külügyminiszter úrral és a kormánnyal közölni.

Külön megkérek arra is, hogy szíveskedj a Prágában a Narodna Obroda című szlovák kormánylapnak adott interview-mat figyelmesen átolvasni, mert azt csak a szlovákból hevenyészve átfordított szöveg alapján ellenőrizhettem. Három vitás és fontos pont-ra hívom fel a figyelmedet. 1. A kicserélési politikával kapcsolatban határozottan aláhúztam, hogy *ha már erre sor került*, baráti atmoszférában és kölcsönös megegyezés alapján kell lebonyolítani. Nagyon fontos, hogy az elvi rezerváció kifejezésre jusson. 2. Amikor a sovinizta megnyilvánulásokról beszéltem, aláhúztam, hogy azokat *itt is, ott is* elítélem. Vigyázni kell arra, hogy ezt ne csak a magyarokra vonatkoztassák. 3. Funkcióm-ról, rendkívüli követté váló kinevezésemről, annak elfogadásáról vagy nem elfogadásáról nem akartam nyilatkozni. Ezt a részt az interview-ból töröltettem.

Előre is köszönöm fáradozásodat.

Szívélyesen üdvözöl

Károlyi Mihály

Örömmel olvastam a július 4-i magyar rádiójelentést: „A csehszlovák-magyar vegyesbizottság tárgyalásai kedvezően haladnak. A csehszlovák kormány kötelezte magát arra, hogy haladéktalanul visszaengedi lakóhelyökre azokat a magyarokat, akik internálva vannak, vagy pedig a szlovák hatóságok intézkedése folytán börtönbe kerültek. A jogtalanul elvett ingóságokat is visszaszolgáltatják a magyaroknak.” Többek között ezeket a kérdéseket is átbeszéltem a csehszlovák államférfiakkal és nagyon örülök, hogy látogatásomnak máris eredménye van.²

MOL XIX Kgy 27. doboz 3/2 (eredeti)

¹ A prágai magyar követség július 5-én jelentésben tájékoztatta a Külügyminisztériumot Károlyi prágai tárgyalásairól. A jelentés szerint Károlyi július 1-jén érkezett Prágába és 5-én utazott onnan Londonba. „Megérkezése napján már délelőtt Fierlinger miniszterelnök fogadta. Tárgyalt továbbá Gottwald miniszterelnökkel, Široký szlovák miniszterelnök-helyettestel. Masaryk nagykövettel és olasz követtel találkozott. Államfői audienciájáról, amely két és egy negyed órát tartott, a ... mellékelte kommuniké lett kiadva.” A július 5-i prágai sajtóban megjelent kommuniké szövege a következő:

„Président de la République Dr. Eduard Beneš a reçu Mr. Michel Károlyi avec lequel il c'est entretenu. Au cours de la conversation diverses questions de politique générale qui concernent aussi les rapports entre la Hongrie et la Tchécoslovaquie ont été soulevées. Le président a rappelé les liens d'amitié qui l'unissaient depuis de longues années au comte Károlyi, notamment au cours de la dernière guerre à Londres. Il l'a assuré qu'il serait heureux de le revoir et de pouvoir à sa prochaine visite, continuer à échanger le façon de voir.” [„Dr. Eduard Beneš köztársasági elnök fogadta Károlyi Mihály urat, akivel megbeszéléseket folytatott. Különféle általános politikai kérdések, valamint Magyarország és Csehszlovákia kapcsolatai vetődtek fel a beszélgetés során. Az elnök emlékeztetett a Károlyi gróffal hosszú évek óta fennálló, különösen az utolsó háború idején Londonban született baráti viszonyukra. Biztosította arról, hogy szívesen találkozik majd vele és a következő látogatása alkalmával lehetőségük nyílik megosztani nézeteiket.”]

A prágai követ jelentése szerint: „A megbeszélések eredményével Károlyi annyiból meg volt elégedve, hogy – főleg Masaryk és Ripka miniszterek részéről – érdeklődést tapasztalt fejtegetéseivel szemben. Benyomásai szerint általában tért kezd hódítani ama józanabb belátás, hogy valaminek történnie kellene a külpolitikai irányzat módosítása érdekében. Utóbbi belátásra vall, hogy egyáltalában sor került egy hivatalos kommuniké kiadására, és hogy ebben burkoltan bár, de mégis szó esik a megbeszélések folytatásáról. E tekintetben Károlyi Mihály taktikailag célszerűbbnek tartja, hogy ne Prágán keresztül térjen haza és hogy Pesten várja meg majd a csehszlovák kormány esetleges meghívását.”

Rosty Forgách követ július 29-én jelentette: érdeklődött Heidrich követnél, a Külügyminisztérium vezértitkáránál Károlyi tárgyalásai folytatása felől. A vezértitkár azt felelte, hogy Clementis szerint „pozitív eredményre egyelőre még kevés a kilátás”, és Károlyi újabb meghívásáról csak a békekötés után lehet szó, ha megfelelő politikai helyzet alakul ki. (Forgách 1938-tól állt magyar diplomáciai szolgálatban, 1945–1947-ben prágai követ, nem sokkal ezután disszidált.)

² Károlyit Londonban érte Nagy Ferenc miniszterelnök üzenete, aki felszólította, hogy haladéktalanul utazzon Párizsba és ott mint tanácsadó csatlakozzon a magyar békedelegációhoz (I. a Levelezés V. kötetének 260–269. sz. dokumentumait). „Böloni már a Nemzetgyűlés Külügyi Bizottsága békeelőkészítő albizottságának 1946. június 3-i ülésén javasolta, hogy Károlyit vonják be a béke-előkészítésbe és ezt a jelenlévők többsége helyeselte. Sőt Sulyok Dezső azt is felvetette, hogy Károlyi legyen a békedelegáció vezetője. A Külügyminisztérium viszont éppen ezért elsikkasztotta Böloni javaslatát és csak elkésve küldték ki Károlyit Párizsba, miután ezt az SZDP és a Radikális Párt szorgalmazta.” (Bővebben I. *Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája 1945–1950.* 2. kiad. Budapest, 1988. 187., 223.) Augusztus 13-tól szeptember végéig tartózkodott Párizsban, majd néhány hétre visszatért még Londonba. Károlyi neheztelt a delegációt vezető Gyöngyösi külügyminiszterre, mert úgy érezte, hogy nem fogadta őt szívesen. Ezt a benyomását alátámasztja egy Gyöngyösi-interjú, melynek szövege Gyöngyösi nemrég kutathatóvá vált miniszteri személyes anyagában található. Az interjú Párizsban augusztus 17-én készítő amerikai újságírók megkérdezték: „Amerikai jelentés szerint Károlyi Mihály szintén tárgyalásokat folytat Párizsban.

Felelet: Erről az amerikai jelentésről nem tudunk. Károlyi Mihály a magyar demokrácia great old man-ja, s ha megbeszéléseket folytatna azokkal a demokratikus államférfiakkal, akikkel hosszú emigrációja alatt kapcsolatba került, ez bizonyára nemcsak a magyar ügynek, de az európai békének is hasznára fog válni. Ilyen megbeszélésekről azonban ez idő szerint nincs tudomásunk.

Kérdés: Károlyi Mihály tanácsadó-e a békedelegációban?

Felelet: Károlyi Mihály csak mint magánember tartózkodik Párizsban.” (*MOL XIX:J-1-u Gyöngyösi János 24. doboz.*)

Kertész István volt követ, a párizsi békedelegáció tényleges vezetője különböző visszaemlékezéseiből is kiderül, hogy a hivatalos delegáció nem igazán örült Károlyi megbízásának.

Károlyi a budapesti *Köztársaság* 1946. szeptember 18-i számában *Üzenet Párisból* c. vezércikkében összegezte a békekongresszus tanulságait.

51. AUGUSTUS JOHN KÁROLYI MIHÁLYNÉHOZ

(Fordingbridge, 1946. augusztus 27.)

Dear Countess,

On receiving your letter of Aug. 3., with appeal for Hungarian children, I immediately replied, sending a cheque for £ 10. I have had no acknowledgement. I find I made the mistake of making out the cheque to you – instead of the Fund. If you like to tear up the cheque I sent I can write another.

Yours sincerely

PIL 704. f. 82. ó. e. (eredeti)

*